

2. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990 р. – № 1. – Ст. 320;

3. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР зі змінами та доповненнями в ред. від 13.01.2009 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 36, ст.164

4. Кондратьєва О.Ф. Захист суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції. Особливості законодавчого забезпечення та правозастосування. Актуальные вопросы интеллектуальной собственности: сборник докладов XX Международной научно-практической конференции, Киев, 21-23 февраля 2013 г. – К: ООО «Информационные системы», 2013. – Ст. 25-30.

5. Методичні рекомендації проведення експертних досліджень у справах, пов'язаних із недобросовісною конкуренцією: звіт про НДР (заключ.) / МЮУ, Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності; [кер. Ю.Г. Охромєєв.] – 0111U000197. – К., 2012. – 84 с.

6. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 7 – Ст. 34.;

7. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – №7 – Ст. 36.;

8. Правила складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг, затверджені наказом Державного патентного відомства України № 116 від 28.07.1995 р., зареєстровані в Міністерстві юстиції України 2 серпня 1995 р. за № 276/812 зі змінами від 14.06.2011 // Офіційний вісник України від 25.07.2011 р. – № 54.– Ст. 72.

Чала Ніна,

*д. н. держ. упр., професор кафедри
публічного управління та публічної служби
НАДУ при Президентові України (м. Київ)*

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Процес будь-якої управлінської діяльності пов'язаний з обробкою інформації і прийняттям рішення. В залежності від об'єкта, яким управляють, та часу на прийняття рішення, цей процес може супроводжувати

тися обробкою великої кількості інформації. В сучасних умовах, коли доступні великі бази даних (Big data), важливо володіти навичками аналізу, обробки інформації, розуміння причинно-наслідкових зв'язків для своєчасного прийняття рішень. Вміння структуровано відображати структуру об'єкта, або особливості його функціонування допомагає передбачити наслідки прийнятих рішень. Проблеми і задачі, які зустрічаються у публічному управлінні, не тільки є різноманітними, оскільки охоплюють всі сфери суспільної діяльності, але й містять невизначість через складність врахування поведінки та інтересів усіх зацікавлених осіб. Використання методик моделювання в такій ситуації допомагає більш чітко врахувати вплив чинників при прийнятті рішення.

Дослідження у сфері публічного управління охоплюють теоретичні, методологічні та практичні проблеми становлення і розвитку державного управління в Україні і спрямовані на виявлення законів, закономірностей, принципів, тенденцій, а також розроблення на їх основі підходів, моделей, методів і технологій розв'язання цих проблем [1, с.11]. На важливості аналітики в державно-управлінській діяльності наголошував у своїх роботах Ю.Сурмін [2]. Моделювання є основним методом досліджень у всіх галузях знань і науково обґрунтованим методом оцінок характеристик складних систем, що використовуються для аналітичного обґрунтування прийняття рішень у різних сферах публічного управління. Водночас використання моделювання у наукових дослідженнях з публічного управління не дуже поширено. Частково це пояснюється виникненням і становленням науки на межі філософії та права, частково тим, що, доволі часто моделювання сприймається тільки як математичне моделювання.

У загальному розумінні модель – це умовний достатньо точний опис об'єкту, або процесу за допомогою символів. Модель створюється для того, щоб зрозуміти як побудований конкретний об'єкт (його складові, структура, властивості); навчитися керувати цим об'єктом, або процесом; спрогнозувати вплив, або наслідки. На Рис. 1 представлено доволі загальну класифікацію моделей.

В залежності від врахування чиннику часу може бути розроблено як статичну модель об'єкту, так і динамічну модель процесу. Модель об'єкта має відтворювати принципи внутрішньої організації елементів, з яких складається даний об'єкт, його певні властивості, ознаки, характеристики. Модель процесу має показувати як функціонує об'єкт, послідовність перетворення входу на вихід. За способом подання у публічному управлінні використовуються інформаційні моделі. Вони можуть бути представлені у словесній формі – вербальні моделі, або за допомо-

гою знаків (формули, схеми, малюнки, графіки). За галузями використання у публічному управлінні знайшли своє використання усі типи моделей. Так, симуляційна модель використовується для відтворення проблемної ситуації у системі, що вивчається, з метою визначення імовірності настання тих, чи інших наслідків у разі застосування певного способу її вирішення. В ідеальній ситуації впровадженню будь-яких законодавчих змін, особливо суспільно чутливих, має передувати симуляція цих змін. Таке моделювання допоможе розуміти наслідки і ризики нововведень, що стане у нагоді при розробці запобіжників, або виборі найкращої альтернативи.

Рис. 1 Загальна класифікація моделей

Розробка моделі, як і дослідження починається з формулювання проблеми, або постановки задачі. Доволі часто на цьому етапі виникають труднощі з діагностуванням проблеми. Як правило, звучить теза, що проблеми відсутні. Це пов'язано із звичками, коли більшість учасників процесу звикли до незручностей і не сприймають їх як проблеми. Для виявлення проблеми рекомендується використовувати метод послідовних запитань, або аналіз потреб отримувача послуг, якщо йдеться про публічні послуги. На приклад, пошук причини незадоволеності мешканців громадським транспортом може починатися з аналізу сигналів мобільних телефонів і виявлення потреб пересування містом. При використанні методу постановки запитань відбувається послідовний аналіз ситуацій, коли проблема виникає, і коли вона не виникає. Приклади запитань для виявлення проблеми і постановки задачі для моделювання у публічному управлінні наведено у таблиці 1. Для вивчення проблеми з різних сторін вкрай важливо послідовно дати відповідь на

всі питання, що наведено у таблиці 1. Саме виявлення проблеми через послідовність питань дасть можливість обґрунтувати її актуальність і чітко сформулювати завдання дослідження.

Таблиця 1.

Питання для діагностики проблеми у публічному управлінні.

Чому?	Чому проблема виникла зараз?	Чому проблема не виникала раніше?
Що?	Що є причиною виникнення проблеми?	Що саме означає ситуація «проблема відсутня»?
Коли?	Коли проблема виникає?	Коли проблема не виникає?
Де?	Де виникає проблема?	Де проблема не виникає?
Хто?	Хто сприяє виникненню проблеми?	Хто запобігає виникненню проблеми?
Як?	Як можна визначити, що проблема існує?	Як можна виявити, що проблема не існує?

У відповідності до поставленої задачі, її чіткості та розуміння відбувається висунення ідей (гіпотез) щодо вирішення. На цьому етапі доречно використовувати метод Делфі, суть якого зводиться до формулювання різних ідей експертами. На цьому етапі важливо зібрати якнайбільшу кількість ідей, для подальшого критичного аналізу. На цьому етапі рекомендується письмово нотувати всі ідеї, навіть ті, що, на перший погляд, здаються фантастичними. Це допомагає знайти креативне, або не очікуване рішення. Крім того, фахівці та експерти часто думають шаблонами «мейнстріму», що може призвести до помилкового вирішення проблеми на старих технологіях, або умовах. Яскравим прикладом є помилковість вирішення експертів компанії CODAC у своїх дослідженнях відмовитися від цифрових технологій і зосередитися на плівкових. Таке рішення призвело компанію до банкрутства.

На наступному етапі відбувається якісний опис моделі, розуміння її складових, функціонування, причинно-наслідкових взаємозв'язків, тут також вводяться певні припущення та обмеження моделювання. При математичному моделюванні введення припущень і обмежень пояснюється недосконалістю математичного апарату, який не здатний описати різноманіття рішень у публічному управлінні. Але, навіть, якщо математичні моделі і не використовуються, все одно потрібно вводити припущення та обмеження моделювання, оскільки треба зафіксувати умови, за яких працюватиме модель.

Після якісного опису об'єкту, або процесу, який моделюється, відбувається його символічна формалізація. Тобто відбувається формаліза-

ція якісного опису у вигляді математичного виразу, схеми, діаграми, графіку, тощо. Можна було би вважати, що процес моделювання завершено, проте потрібно перевірити адекватність отриманої моделі тому об'єкту, чи процесу, який існує. З цією метою використовують метод експерименту. Може бути розроблено експериментальну модель, роботу якої потім аналізують і удосконалюють. У публічному управлінні, як правило, використовують з цією метою пілотні проекти. Значення використання пілотних проектів для оцінки адекватності моделі складно переоцінити. Саме використанні пілотних проектів допомагає виявити недоліки, чи ризики рішень, а також масштабувати вдалі пропозиції.

У випадку, якщо модель не повною мірою відображає властивості об'єкту, чи процесу, який моделювався, необхідно внести зміни у модель і заново перевірити. Після отримання адекватної моделі можна проводити дослідження. У загальному вигляді процес моделювання представлено на Рис. 2.

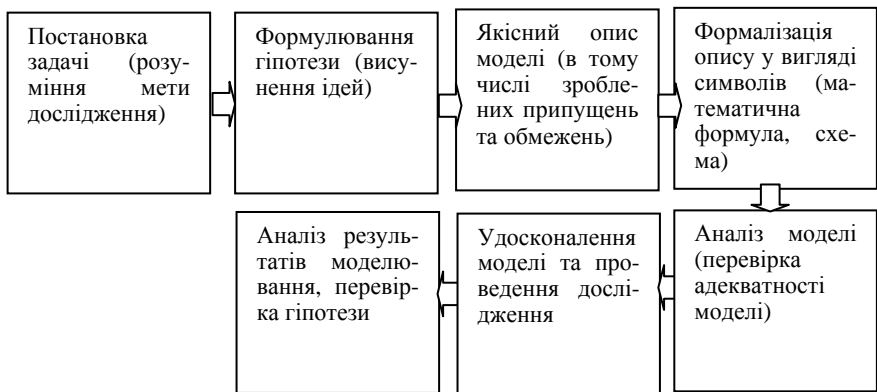

Рис. 2 Процес моделювання

Моделювання у публічному управлінні допомагає оцінити чи відповідає прийнятна «логіка дій» фактичним діям; визначити і проаналізувати наслідки реалізації управлінських рішень, або окремих етапів їх впровадження; зробити прогноз впливу змін. Використання моделювання у вітчизняній практиці публічного управління є вкрай необхідним, бо допоможе зекономити ресурси і більш ефективно їх витратити. На приклад у 2004 році при переході від прогресивної шкали прибуткового податку до єдиної шкали податку на доходи фізичних осіб очіку-

валося досягти справедливості, збільшити надходження до місцевих бюджетів за рахунок видачі заробітних плат «у конвертах». Натомість зменшився дохід до місцевих бюджетів за рахунок зниження ставки податку, але тіньові заробітні плати так і не були легалізовані. Політика додаткових виплат за народження дитини призвела до зростання народжуваності у соціально-неблагополучних сім'ях. Можна і далі перераховувати приклади прийнятих управлінських рішень, які призвели до неочікуваних наслідків.

Отже, використання моделювання у публічному управлінні є надзвичайно корисним. Моделювання може використовуватися для виявлення і переосмислення причин проблеми; підтримки процесу прийняття рішення щодо вибору кращого з кількох альтернативних варіантів; підтримки реформ та впровадження інновацій; прийняття рішення щодо розподілу та перерозподілу ресурсів; досягнення консенсусу серед зацікавлених осіб щодо причин проблеми та шляхів її вирішення.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення : Навчальний посібник / В. Д. Бакуменко // – К. : ВПЦ АМУ, 2011. – 444 с.
2. Сурмін Ю. П. Аналітика державного управління: сутність і тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Ю. П. Сурмін. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej5/txts/06sydsv.htm>

Черненко Наталія,

д. пед. н., доц., професор кафедри

освітнього менеджменту та публічного управління,

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»(м. Одеса)

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ

Аналіз нормативно-правового забезпечення децентралізації в Україні (Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (01.04.2014 р.), Закон «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014 р.), Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015 р.) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів) дає можливість констатувати, що процес передачі значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування розпочато в 2014 році.